

Troms fylkeskommune
Romssa fylkkasuohkan
Tromssan fylkinkomuuni

Gården Nedrum med Nergaardhuset - Lyngen kommune

Forslag om fredning etter Lov om kulturminner § 15

Nergaardhuset sett fra fylkesvegen

Nergaardhuset ligger ved foten til det bratte Pollfjellet i Rundfjellmassivet, som ligger rett øst for Lyngsalpans høyeste topp og største isbreområde. Gårdsavnet Neergaarden stammer fra den tidligere eiendommen 73/2. Dagens gårdsnavn er egentlig Nerdrum, men siden det eldste huset på den opprinnelige eiendommen ligger på den nyere eiendommen har navnet Nergaardhuset fulgt med, og vi har valgt å bruke det. Beliggenheten er helt nært fylkesvegen som går over Polleidet, rett nord for tunellinnslaget til Pollfjelltunellen. Pollfjellet stuper bratt ned i fjorden og bygda Pollen sprer seg ut over landtungen som danner et lavt nes, østover ut i Lyngenfjorden.

Eiendommen med de fire bygningene foreslås fredet med hovedbegrunnelse i den sterke kvenske tilhørigheten.

Troms fylkeskommune viser til tidligere utsendt melding om oppstart av fredning av Nergaard, datert 04.11.2020. På grunnlag av dette foreslås nå fredning av Nergaard, 73/8 i Lyngen kommune.

Vi ber om at eventuelle merknader til forslaget sendes Troms fylkeskommune innen 26.01.2025.

Forslag til vedtak om fredning

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 foreslår Troms fylkeskommune fredning av fire bygninger og hagen på eiendommen 73/8 i Lyngen kommune.

Formålet med fredningen etter kulturminneloven § 15

Formålet med fredningen er å bevare Nergaarden/Nedrum som et viktig eksempel på byggeskikk representativ for kvenene i Nord-Norge. Kulturminnet framstår som et velbevart tun med fire eldre bygninger som står sammen, og har detaljer som kan knyttes til kvensk byggeskikk. Bolighuset er et av de eldste i Lyngen kommune med deler som kan være fra 1650. Det har flere vinduer med skråstilte vinduskarmer og innvendige glassruter/vinduer mellom rom. Begge disse trekkene er ansett som eksempler knyttet til kvensk opprinnelse og i Nergaarden er de vel bevarte og lette å få øye på.

Fredning av bygningene skal sikre at form, uttrykk og arkitektur videreføres. Både hovedstruktur og detaljering i fasadeutforming, opprinnelige/eldre vinduer, dører, trapp, materialbruk og overflater, skal opprettholdes. Formålet er videre å bevare rom, planløsning, bygningselementer og kulturhistorisk interessante overflater og deler av interiøret. I tillegg er det viktig å ta vare på lesbare uttrykk for endringene som er gjort med bygningene opp gjennom tiden. Uthusbygningene er tidstypiske i byggeskikk og bruksområder og har selvstendige kulturhistoriske verdier, men formålet med fredningen av uthusbygningene er også å bevare dem som deler i et samlet bygningsmiljø, knyttet til hovedbygningen og til bruk og drift av gården. Formålet med å frede hagen er å bevare og videreføre bygningenes inbyrdes forhold til hverandre og til åpne arealer, planter og trær uten større påvirkninger fra nye tiltak.

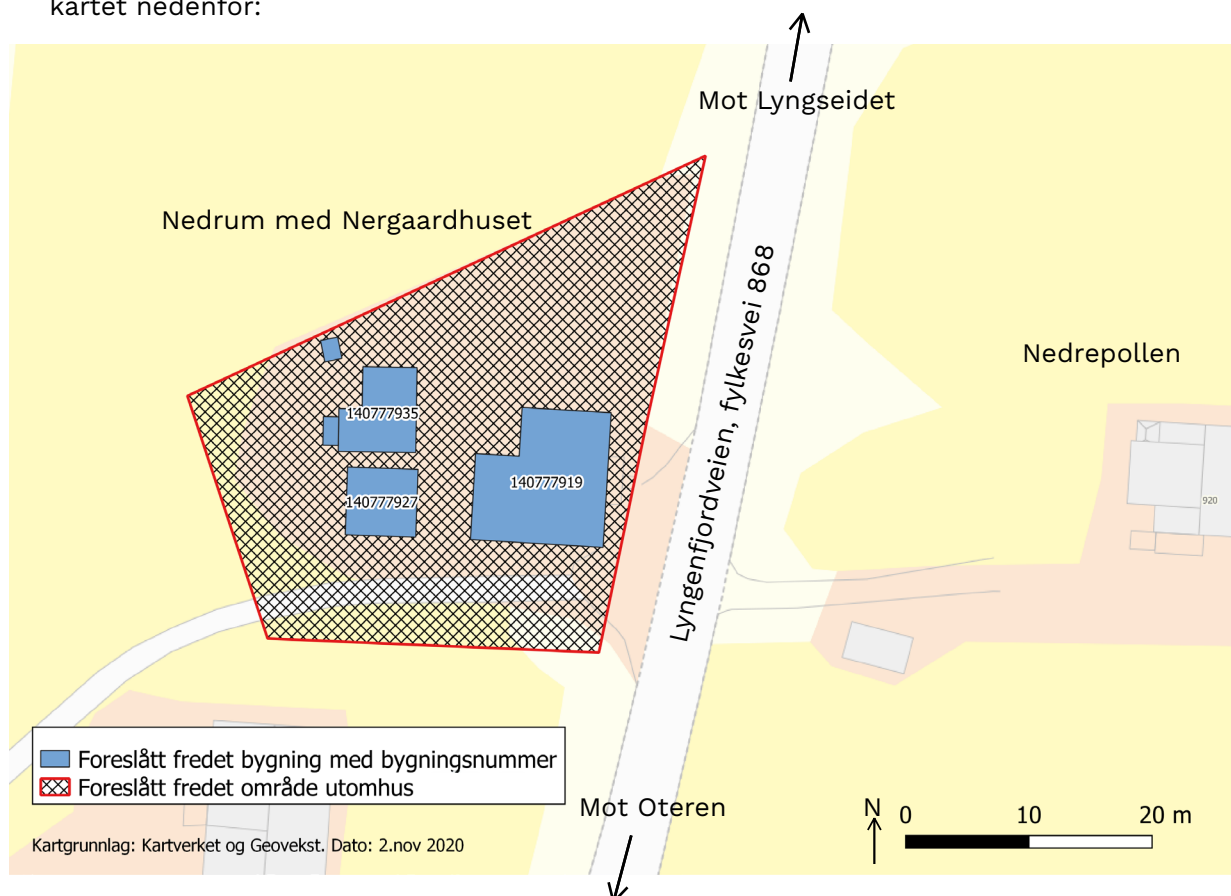
Fredningen skal bidra til å:

- sikre at bygningshistoriske verdier ved kulturminnene bevarer som gode eksempler på kvensk byggeskikk.
- sikre kulturminnene som kilde til kunnskap om kvensk byggeskikk, men de er også en kilde til kvenenes historiske tilstedeværelse i Lyngenområdet. Den kvenske historien i Lyngen er kjent blant annet i folketellinger og i Friiskartene. Lyngen er et kjerneområde for tre stammers møte og frem til andre verdenskrig behersket mange i Lyngen både samisk, kvensk og norsk språk. Fredning av Nergaarden på Polleidet som et kvensk kulturminne, er en måte å sikre at flere deler av den mangfoldige kulturarven i Lyngenområdet ivaretas.

- bevare kulturminnenes opprinnelige og eldre strukturer og senere tilføyelser som uttrykk for en historisk utvikling.
- bevare kulturminnenes hovedstruktur og detaljering i fasadeutforming, opprinnelige/eldre vinduer, dører, trapp, materialbruk og overflater
- bevare rom, planløsning, bygningselementer og kulturhistorisk interessante overflater og deler også i interiører
- bevare fast inventar som integrerte deler i bygningene
- bevare hagen som spesifisert i omfanget som eksempel på en småskala pryde- og nyttehage i nord.
- sikre den innbyrdes visuelle og funksjonelle sammenhengen mellom enkeltbygningene, og sammenhengen mellom bygningene og uteområdet ved anlegget
- bevare kulturminner som har en tilknytning til urfolk og minoriteter, her spesielt den kvenske minoriteten
- beskytte vitenskapelige interesser som kan knytte seg til kulturminnene

Omfanget av fredningen etter kulturminneloven § 15 omfatter:

Fredningen omfatter de fire bygningene og området som er opplistet og avmerket på kartet nedenfor:

Navn på objekt	Kulturminne-ID	G.nr./b.nr.	Bygningsnummer/ koordinater	Omfang (eksteriør/interiør)
Hage	275883-1	73/8	X: 702435 Y: 7716879	
Bolighus	275883-2	73/8	140777919	e/i
Utedo	275883-3	73/8	X: 702426 Y: 7716885	e/i
Verksted	275883-4	73/8	140777927	e/i
Bårstua	275883-5	73/8	140777935	e/i

Fredningen inkluderer:

Eksteriør:

konstruksjon og hovedelementer som fasader, materialbruk, overflater og overflatebehandling, samt bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak og detaljer som skilt, dekor med videre.

Interiør:

konstruksjoner og innvendige vegger med hovedelementer som planløsning, materialbruk, overflater og overflatebehandling samt bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, skorstein, detaljer som skilt og dekor med videre.

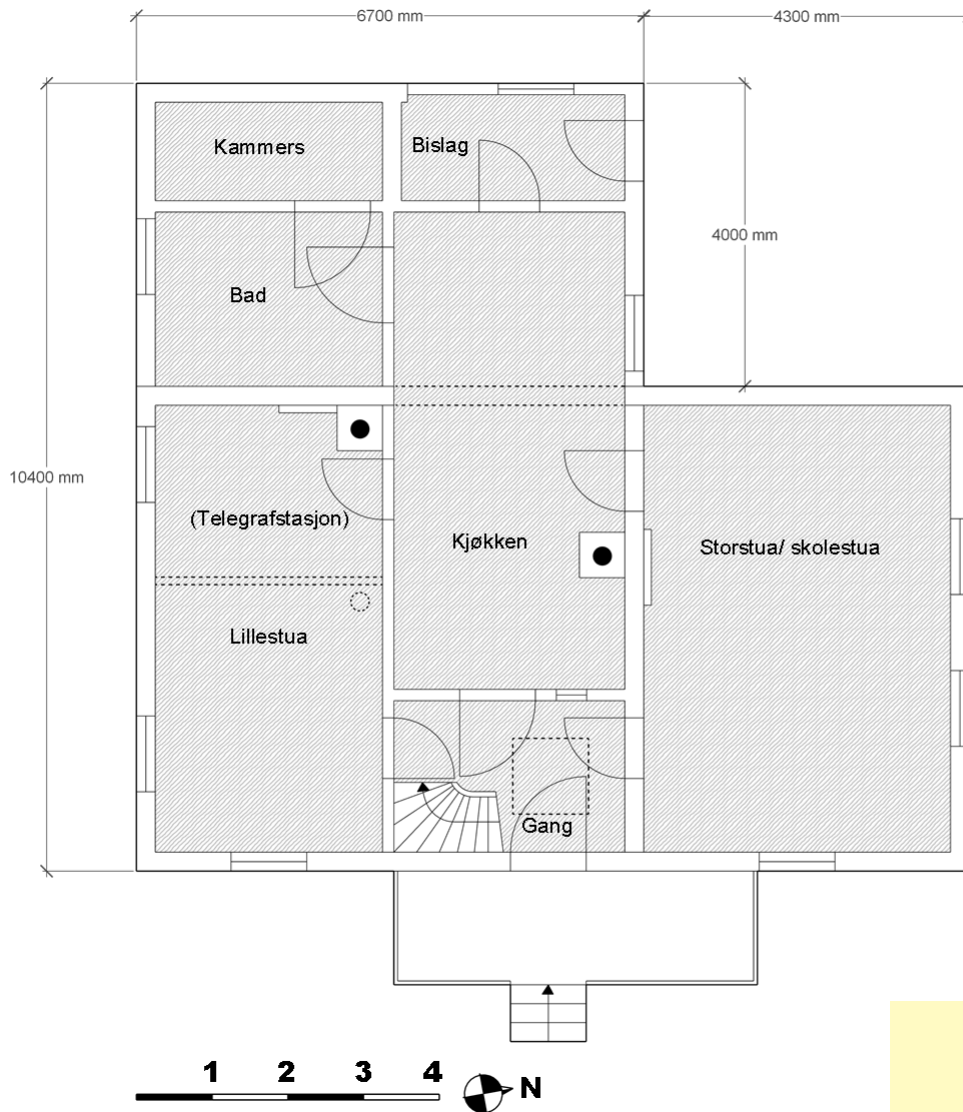
Fast inventar som del av interiøret:

- veggfaste skap og hyller

Demonterte bygningsdeler og deler som eventuelt er lagret på eiendommen:

- Dørene lagret i garasjen som tilhører bårstua
- Varedører til hovedinngangsdører

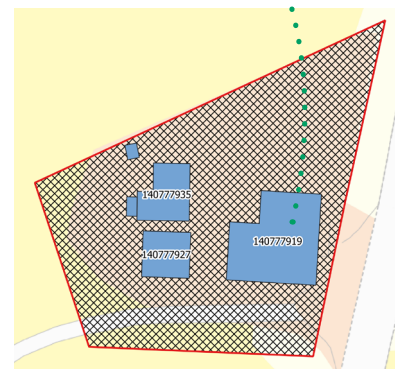
Rom som inngår i fredningen er avmerket med skravur på etterfølgende plantegninger:

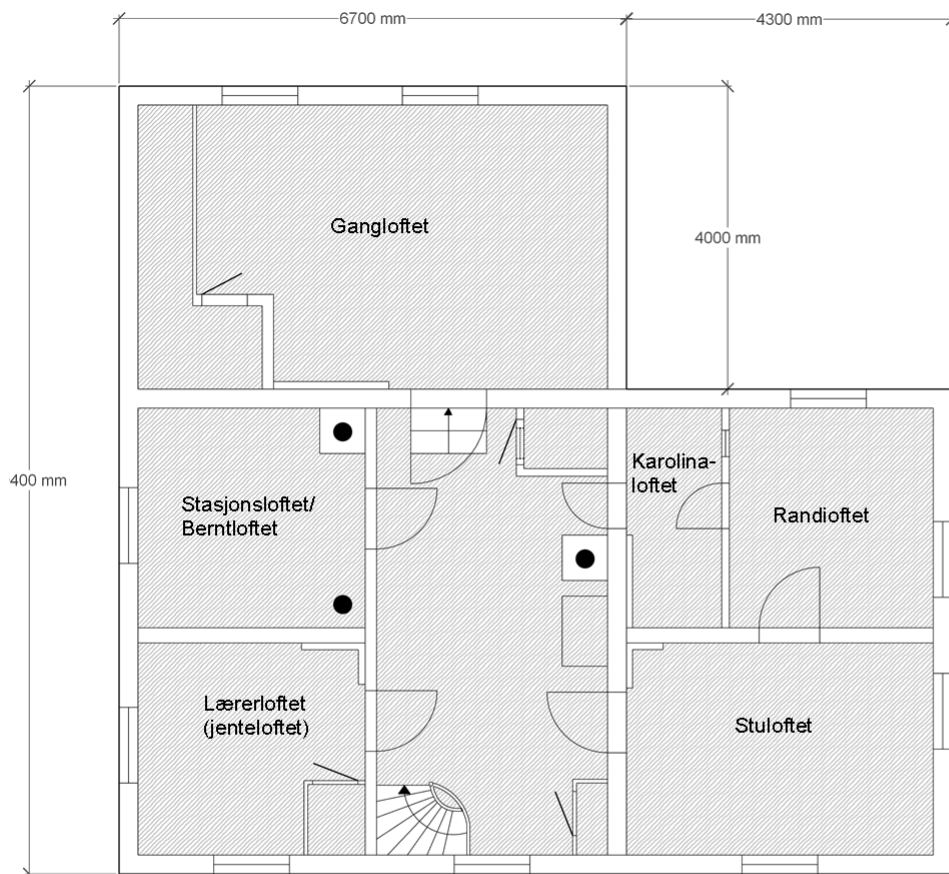

Bolighuset Plan 1

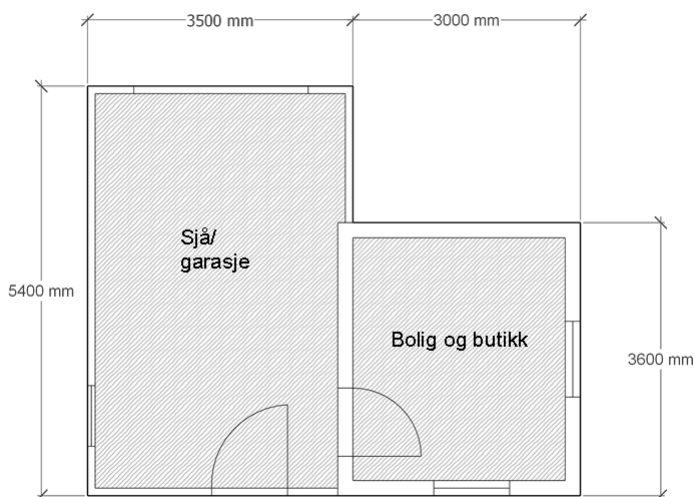
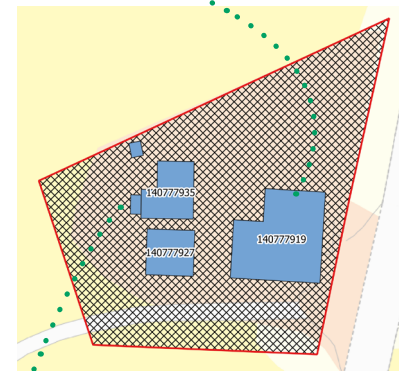
Målestokk 1:100

Fredningen inkluderer ikke kjøkken- og baderominnredning.

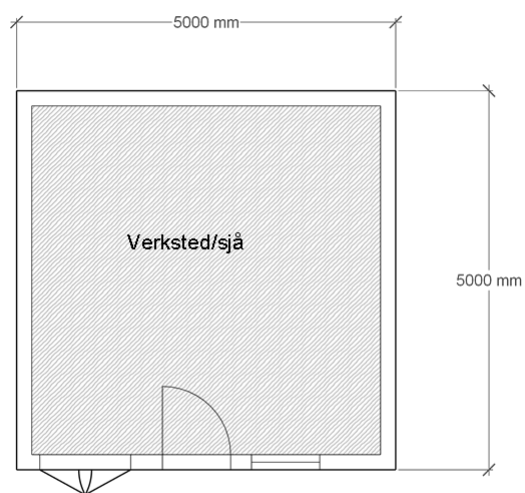

Bolighuset Plan 2, Målestokk 1:100

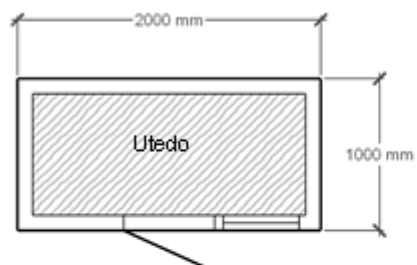
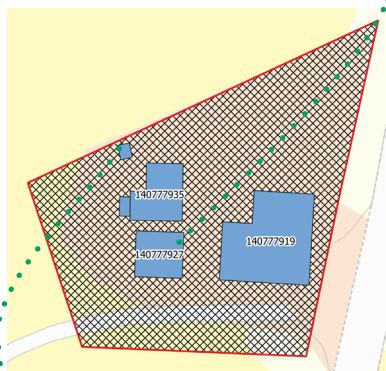

Bårstue/garasje, Målestokk 1:100

Verksted, Målestokk 1:100

Utedo, Målestokk 1:50

For hagen:

Fredningen inkluderer:

- Hele hagen innenfor eiendom gbnr. 73/8
- Innmark, gårdsplass opparbeidet areal med stier, gjerde, bedd, planter og trær
- Prydhage, nyttehage
- Objekter, konstruksjoner og strukturer
- Vegetasjon

Bestemmelser i kulturminneloven som gjelder for de fredete kulturminnene

Fredningsbestemmelsene gjelder de fredete kulturminnene og området slik dette er beskrevet i fredningsomfanget, se avsnitt ovenfor. I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder kulturminneloven §§ 15 a, 16, 17 og 18. I tillegg gjelder forskrift om fastsetting av myndighet med videre etter kulturminneloven.

Særskilte bestemmelser etter kulturminneloven § 15

Kulturminnene skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske, bygningshistoriske og arkitektoniske verdiene de representerer blir ivaretatt. Det kan i spesielle tilfeller gis dispensasjon til å tilbakeføre kulturminnene til opprinnelig eller tidligere utseende og eller utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.

Det er ikke tillatt å foreta inngrep i de fredede kulturminnene. Med inngrep menes:

- a) å rive, flytte, bygge om, endre, forandre materialer eller farger, eller foreta andre endringer som går ut over vanlig vedlikehold/ordinær skjøtsel
- b) å skifte ut bygningselementer/konstruksjonselementer/materialer eller forandre overflater som presisert i omfanget
- c) å skade eller fjerne fast inventar som presisert i omfanget av fredningen
- d) å skade eller permanent fjerne større løst inventar som presisert i omfanget av fredningen

- e) å skade eller permanent fjerne demonterte, lagrede bygningsdeler/konstruksjonsdeler som presisert i omfanget av fredningen, fra eiendommen
- f) å endre terreng, grave ut, sprengte, planere, fylle opp eller foreta andre landskapsinngrep
- g) å fjerne flerårig vegetasjon som for eksempel trær, busker og stauder
- h) tiltak som endrer opprinnelig utforming og historiske spor, som ikke er i tråd med objektenes og arealenes egenart eller som reduserer de kulturhistoriske verdiene
- i) tiltak som kan oppfattes som skjemmende for de fredede enkeltelementene eller miljøet som helhet

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel, jmf. kulturminneloven § 15 a. Ved tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel, skal fylkeskommunen kontaktes.

Fylkeskommunen kan i særlig tilfelle og på visse vilkår gi dispensasjon fra vedtaket om fredning, for tiltak som ikke vurderes å medføre vesentlige inngrep.

Tiltak som eier har fått dispensasjon til, vil i enkelte tilfeller også kreve tillatelse etter plan- og bygningsloven. Eier må avklare dette med kommunen.

Mer informasjon om dispensasjon, vedlikehold og skjøtsel finnes i Riksantikvarens retningslinjer for dispensasjonsbehandling; se <https://riksantikvaren.no/>

Tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen

Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen.

For byggverk:

Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid på byggverk for å opprettholde kulturminnenes tilstand, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av

bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk.

For grøntområde/uteområde:

Med ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid som er nødvendig for å opprettholde en ønsket tilstand, hindre forfall som skyldes slitasje og som ivaretar formålet med fredningen. For eksempel klipping av plen, ugrasluking, gjødsling, vedlikeholdsbeskjæring av busker og trær, tynning av kratt og fjerning av død vegetasjon. Mindre reparasjoner av elementer i grøntanlegg/uteområder som trappeheller, murer og gjerder er å betrakte som vanlig vedlikehold og skal skje i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk. Større trær som på grunn av skade eller sykdom står i fare for å kunne skade bygninger kan tas ned.

Forvaltnings-/skjøtselsplan

Det kan i samarbeid med fylkeskommunen utarbeides en forvaltnings-/skjøtselsplan for de fredete kulturminnene.

Begrunnelse for forslag om fredning

Eiendommen Nergård med hagen og de fire bygningene har store kilde- og kunnskapsverdier. Med sin kulturhistoriske sammenheng midt i kjerneområdet for tre stammers møte er det mye å lære av Nergården og den mangfoldige bygningsmassen. Ved å frede Nergården kan vi i dag, og i fremtiden hente ut kunnskap om for eksempel byggeskikk og levemåter i et fiskerbondelandskap med blandet etnisk befolkning. Nergården har kulturhistoriske verdier som materialiserer seg i bygningene og deres sammenheng med hverandre og med landskapet, men fredningen er også viktig for å bevare og løfte frem immaterielle verdier. Eksempel på ikke materialiserte verdier er spor etter hvordan bygningene er kommet til og hvordan vi kan se at de ble brukt.

Fredningen er del av Riksantikvarens fredningsstrategi "Minoriteters kultummer" med undergruppe "Kvenske kulturminner". Nergården har med sin kvenske tilhørighet og sine særtrekk både nasjonal, regional og lokal kulturhistorisk og arkitektonisk verdi.

Nergården er på samme gang et typisk gårds- og fiskebruk i denne regionen, men bygningene har også særegne trekk. Det særegne er knyttet opp mot detaljer som vi vet kan ha med den kvenske historien å gjøre. Bolighusets fortid som blandt annet telegrafstasjon og skolestue har påvirket bygningen slik som den fremstår i dag. Med

sin beliggenhet kan Nergården også kobles opp mot Riksantikvarens bevaringsstrategier "Kystkultur" og "Landbrukets kulturminner". Den opprinnelige delen av hovedhuset skal være flyttet fra Skibotn på andre siden fjorden, noe som forteller om de sjødyktige og nevenyttige mennesker som levde langs fjordene. Det bør prioriteres å gjennomføre en dendrokronologisk undersøkelse med datering av treverket i de forskjellige bygningsdelene. Også en inventering av hagen vil være interessant og nyttig for videre skjøtsel.

I Troms fylke er det per i dag fredet noen anlegg knyttet til kvensk kulturhistorie. Sappen skole og Tørfoss kvengård i Nordreisa, Hottigården i Storfjord og Fjeldstad i Salangen. Tilknytningen til Tre stammers-møtekulturen i Nord-Troms og fiskerbondens kulturmiljø er identitetsverdier som fredningen bidrar til å ivareta og som gjør at vi kan fortsette å oppleve tilstedeværelsen av de sporene av historien fremover.

Nedrum (sammen med Nedrepollen og Nergaarden), er eksempel på en gård med blandet og rik historie som var typisk i innflyttingsområdet Nord-Troms fra historisk og sannsynligvis også forhistorisk tid. Området er preget av stor invandring fra Sverige og Finland og det kom både samer og kvener som slo seg ned og ble fastboende. Nergården har både kvensk, samisk og nordnorsk historie selv om fredningen fokuserer på den kvenske tilhørigheten.

Nergården er mer et typisk og representativt kulturminne enn et sjeldent kulturminne, men dette kan endres i fremtiden dersom vi ikke tar vare på slike kulturminner. Samtidig er det gode grunner for å ta vare på Nergårdens, og bygda Pollens sammenheng og rolle i den storslåtte og vakre, men også dramatiske og noen ganger truende naturen rundt.

Handelsstedet Giævergården, bakeriet på Lyngseidet og tre bygninger på Lyngen prestegård, er fra før av vedtaksfredede bygninger i Lyngen kommune.

Beskrivelse av kulturminnet

Nergården ligger i et stort landskap med kontraster mellom fjell og fjord. I vest ligger Lyngsalpene og østover den brede og dype Lyngenfjorden. Eidet som dannes øst for de bratte fjellene og Pollen, som er det lille bassenget mellom den bratte fjellsiden og landtungen som stikker ut i fjorden på østre side av fylkesveien, er et godt jordbruksområde. Eiendommen der de fire bygningene ligger er opparbeidet som hage. Bolighuset ligger helt nært fylkesvegen og fra trappa er det utsikt sørover mot fjæra og naust.

Bolighuset er mangfoldig og har spor av at det er blitt forandret ved flere anledninger opp gjennom årene. Opprinnelsen er laftekassen i sørenden, som i følge muntlige kilder og skriften "Nergaardsslekta", skal ha blitt kjøpt fra Skibotn og flyttet til Pollen rundt 1650. Trolig på slutten av 1700 ble det påbygget med en laftekasse vestover, slik at de sammen utgjorde et midtgangshus. Dette fikk så et laftet tilbygg, kanskje rundt 1890. Utviklingen er noe usikker, men det er tydelige spor etter at taket er forandret og at piper er flyttet og fjernet.

Bygningen har stort sett vært i kontinuerlig bruk og bebodd siden den opprinnelige delen som ble flyttet til Pollen fra Skibotn. Bolighuset ble istandsatt med endel nyere material som glassfinerisolasjon under årene 1989-1999. Det er ellers ikke modernisert utover at det er etablert baderom og kjøkken med nyere innredning og vann og avløp. På senere tid er det også installert varmepumpe med utedel på nordveggen og innedel i dagligstuen mot nord.

Uthusbygninger skal være noe forandret og flyttet rundt noe på eiendommen. I dag ligger bygningene tett sammen rett bak hovedhuset, nesten skjult fra vegen. Eiendommen 73/8 ble skilt ut fra 73/2 i 1938 når det nye bolighuset og fjøsen der ble bygget. Bygningene, fylkesvegen og en grøft i nord, danner en enhet av eiendom 73/8.

Eksteriør bolighus

Fasaden mot fylkesvegen er tredelt med dagens hovedinngang i midtfeltet, mellom to laftekasser. Vinduene er plassert rett ovenfor hverandre i de begge etasjene, midtstilt i hver sitt veggfelt. Laftekassenes ulike størrelser gir fasaden en assymetri. Den enfløyede eldre ytterdøren (innadslående speildør med glassfelt) er satt inn sidestilt i forhold til vinduet i overetasjen - med hensyn til invendig trapp, noe som bidrar til et personlig og sjarmerende uttrykk. Også de andre fasadene er usymmetriske som konsekvens av tilbygg og justeringer av huset opp gjennom historien.

Alle fasader unntatt de i kroken mot nordvest, har stående dobbel perlestaffkledning med horisontal dekorlist i etasjeskiller. I kroken mot nordvest er det nyere liggende panel. Kledningen er malt hvit og vinduer med omramming, hjørnebord, ytterdører og vindskier er grønmalte. Etasjeskille-liste, strekkfisker og innkassede knuter på langsider er hvit. Foran hovedinngangen er det etablert en veranda med pyntegjerde i hvitt og grønt. På nordgavlen stikker både endene av takåsene og gulvbjelkene til andre etasje frem gjennom panelet.

Taket, som vi vet har hatt spontekking, er i dag kledd med sort papp. Begge pipene er pusset.

Vinduene i første etasje er tofags empirevinduer med tre ruter i hver ramme. Noen av de er grove og kan være bygget som kopier. I andre etasje mot øst er de tofags vinduer med to ruter i hver ramme. I nordre gavl sitter et skråstilt, kvadratisk lite vindu under møne på kaldloftet. I gavlveggen mot vest sitter et liggende trefags vindu. I første etasje mot øst, sør og nord er det montert utvendige varevinduer av akrylglass for å beskytte bakenforliggende vinduer mot snø, mot nord og steinkast fra brøytebilen. Flertallet av vinduene har forseggjorte kronelister og dråpeformede sidelister som stikker nedenfor en pent formet bunnlist.

Hovedinngangsdøren er spesielt fin og også kronelisten her er forseggjort. Vinterstid har eier montert ekstra, utadslående ytterdører utenpå ytterdøren for å holde kulde og snødrev ute. Dette er det ikke samme behov for etter at ytterdøren ble restaurert i 2024. Ytterdøren på baksiden - mot nord - er en enfløyet, innadslående labbanksdør.

Interiør bolighus

Hovedinngangen i øst leder inn i en forgang og videre rett frem til kjøkkenet. På hver side av kjøkkenet ligger de to stuene. Lillestua har vært delt i to rom og det var ytterdør der det vestre vinduet sitter i dag. Ytterdøren fra vest leder til et bislag, som ikke har tømmer i ytterveggene, og videre inn fra til kjøkkenet på motsatt side av hovedinngangen. I bakkant av Lillestua var det før et kammers som nå er omgjort til baderom. Innenfor baderommet er et lite kott, eller kammers uten vindu. Direkte til venstre fra hovedinngangsdøren fører ei innebygd trapp til andre etasje. Under trappen er et kott og i gulvet er en luke med stige ned til potetkjeller som ble utgravd på 1990-tallet. I vegg mellom yttergang og kjøkken sitter et vindu. Flere vinduer har innvendige skrå vinduskarmer for å lede bort kondensvann.

I andre etasje er det flere soverom, kott og en stue. Det er spor etter at det har vært vedovner i alle rom. På flere plasser er det vinduer i innervegger for å kunne se, eller få lys mellom rom.

Muligens fra i 1890-årene og frem til etter krigen da skolen i Oksvik ble tatt i bruk, var det folkeskole i den nordre stua, eller Storstua. Læreren bodde i soveværelset mot sør, Lærerloftet.

I oktober 1922 ble det opprettet talestasjon for telefon/telegraf i Nergaardhuset. Den ble opprettholdt til evakueringen i 1944 og til dels til etter krigen, da det etter hvert ble vanlig at husstandene hadde sine egne telefoner. Telefonisten bodde rett ovenfor på Stasjonsloftet, også kalt Berntloftet.

Bårstua

Er en bygning med tømmerkasse med to vinduer og inngangsdør fra sør. Det er gjort justeringer, som for eksempel at taket er blitt hevet en gang. Tømmerkassen har fått et tilbygg mot sør i bindingsverk, med felles forlenget saltak. Det er et liggende vindu i garasjedelens sørfasade. Mot vest er det laget et opplett i tilbyggets tak for garasjeport. Bårstua ble brukt som butikk i en kort periode i starten av 1900, men har ellers mest vært brukt som bolig. Bygningen skal være flyttet innenfor eiendommen og registrert byggeår i SEFRAK er 1880.

Verksted

Bygningen ligger i forlengelsen, sør for bårstua med et mellomrom på sirka 80 cm. Den har saltak i øst/vestlig retning. Rett til venstre for den innaldslående ytterdøren med karm, er det en større men enklere labanksdør med alderdommelige hengsler oppe og nede. Verkstedet skal være flyttet innenfor eiendommen og byggeår i SEFRAK-registreringen er 1900.

Utedo

Utedoen er et enkelt hvitmalt bygg i bindingsverk med helvalmet tak i sort papp. Det er et enkelt, "hjemmelagd" lite vindu ved siden av inngangsdøren som slipper inn lys til de to sitteplassene. En linoleumsmatte fra tidlig 1900 ligger på gulvet. På baksiden er det en henglet luke i panelet for å muliggjøre tømning. Utedoen som den fremstår i dag ble sannsynligvis bygget rundt 1930. Før det skal det ha vært do ved fjøsen.

Hagen

Eiendom 73/8 ble skilt ut fra 73/2 i 1938 og har siden da vært en definert enhet. Fjøsen, som omtrent på denne tiden erstattet en eldre fjøs, ligger på 73/2. Etter fradelingen er eiendom 73/8 brukt som kårbolig og som bolig etter at 73/2 ble vurdert som for risikabelt å bebo, på grunn av rasrisiko fra den bratte fjellsiden i vest. Gårdsdriften på 73/2 ble avsluttet i 1950-årene.

Siden Nergaarden er blitt brukt som bolig kontinuerlig fra 1700-tallet kan hagen antas å være skjøttet som nyttehage og prydhage hele tiden. Det er spor etter nyttevekster og bedd langs fasaden og i hagen. Fortsatt står et tuntre, en bjørk på nordsiden av huset og stakittgjerdets hvitmalte spiler rammer inn mot veg og naboeiendom. Det finnes foto som viser at hagen ble benyttet til hyggelige sammenkomster og den ble sikkert også brukt som skolegård for barna som ble undervist her.

Slekts- og gårdshistorikk

Nergårdhuset som tidligere hette Øvre Pollen, men også Nedrum, har vært i samme slekts bruk og eie siden i hvert fall 1753. Marken i området var på denne tiden eid av herrene Mack & Giæver i Tromsø og gårdens brukere var leilendinger frem til midten/slutten av 1800.

Samuel Samuelsen (son?), gift med Kirsten Nielsdatter er slektens kjente opprinnelse på gården. Sønnen deres; Hans Samuelsen, født 1758 og kona Sara Larsdatter fra Oksvik, født 1756, overtok så gården. Hans og Sara er registrert som "Lappefolk" i folketellingene i 1801. Deres sønn Hans Hansen, født 1792, overtok sammen med kona Elen Persdatter fra Drabeng. Elen er registrert med kvensk herkomst i folketellingen fra 1865.

Neste Hans i slekten, var Hans' og Elens sønn Hans Samuel Hansen, født 1823, som overtok sammen med kona Ane Malene Mathiasdatter, født 1825. Det store naustet på dagens eiendom 73/3, bygget Hans Samuel i 1850-1860. Hans Samuels bror (Pe(de)r Jens Hansen) bebodde og drev ved denne tiden gården Flatvoll på Pollneset. Det er sannsynlig at man brukte naustet i fellesskap. Fjæra var "for alle" og eiendommer var her enda ikke skilt ut. Vi vet at Hans Samuel Hansen reiste med jekt til Bergen sammen med sin far Hans Hansen. Hans Samuel og Elen fikk sammen ni barn og i 1878 ble gården skjøttet over til de to eldste sønnene Hans Mathias Hansen og Peder Kristian Hansen.

I 1890 ble gården delt opp mellom de to. Eldste sønnen Hans Mathias Hansen, bygget huset som enda står på gården Nedre Pollen, på motsatt side av dagens fylkesveg, som ble skilt ut med gårds- og bruksnummer 73/3. Den yngre broren Peder Kristian Hansen, født 1853, overtok Øvre Pollen - 73/2, som Nedrum, 73/8, er skilt ut fra. (Eiendomsnavnet Nergaarden dukker opp første gang i folketellingen 1910 og hører egentlig til Øvre Pollen 73/2.)

Peder Kristians og kona Abel Kristine Mikkelsens tredje eldste sønn Johan Waldemar Pedersen, født 1886, overtok etter hvert gården og bodde der frem til 1971. Fra 1939 bodde Johan Waldemar i det nye huset sammen med sin kone Johanne Marie Andrea Berntsen fra Silsand. Det var de som fikk skilt ut eiendom 73/8 fra Nergaarden, og de flyttet dit som pensjonister. Johan Waldemar bygde også naustet som i dag tilhører eiendom 73/5. Begrunnelsen for å bygge et naust på annen eiendom kan tolkes som at fjæra fortsatt ble brukt felles og at det også var slektskap og samarbeid mellom gårdene på Pollen. Johan Waldemar er den første som tar i bruk navnet Nergaard som slektsnavn etter den opprinnelige gården 73/3. Dette muligens i anledning den nye navneloven som kom i 1923. Dagens eier er nevøen til Johan Waldemar.

Flere bolighus, stabbur, fjøs og naust på Polleidet er i dag automatisk fredet som samiske kulturminner fra før 1917. Blant annet det store naustet som Hans Samuel Hansen bygde, og også bolighuset på 73/3 (Nedrepollen), som Hans Mathias Hansen bygde etter at 73/2 ble delt mellom de to brødrene.

Det kan oppfattes som merkelig at en oppdeling av et gårdsbruk mellom to brødre mot slutten av 1800-tallet, ender opp som to fredninger begrunnet med forskjellig etnisitet. Ønsket eller behovet for å dele opp folk etter etnisitet har sannsynligvis vært større i ettertid. Mennesker som levde i et etnisk blandet område, hadde nødvendigvis ikke et behov for å definere seg inn i en spesifikk etnisk gruppe. Vi ser at ulike etniske grupper ble blandet gjennom ekteskap og arbeidsforhold. Det var når styresmakter og forskere begynte å stille spørsmål om identitet og språk, at folk ble tvunget til å måtte velge og uttrykke en etnisk tilhørighet, eller benekte en. Dette ser vi mange eksempler på i Nord-Troms, hvor tre stammers møte har funnet sted og vært viktig for områdets utvikling i språk, byggeskikk og kultur. Ulike familier har lagt vekt på ulik etnisk bakgrunn og hvordan de har definert seg og sitt etniske opphav. Også status og oppfatninger fra omgivelser og storsamfunn har spilt inn for hva som kan være en foretrukken etnisitet å stå frem med.

Gården Nedrum med Nergaardhuset er et materielt spor etter om lag 300 års kontinuerlig bruk, noe som er uvanlig i Nord-Norge. Tre Stammers møte manifesteres tydelig i slektshistorien til gården og det har vært stolthet over de kvenske røttene i familien. Det kvenske har også satt materielle spor i bygningene.

For utfyllende beskrivelse og foto av kulturminnet vises det til dokumentasjonsvedlegg.

Tilstand

Samtlige bygninger unntatt verkstedet vurderes til TG2 - moderat tiltaksbehov. Verkstedet er vurdert til TG1 - ordinært tiltaksbehov.

Eiendomsforhold

Hans Sigfred Lundvoll er eier av bygningene og eiendommen som fredes.

Riksantikvarens myndighet

Myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter kulturminneloven § 15 er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren, jamfør forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

Fredningen gjøres etter særskilte regler om saksbehandling jamfør kulturminneloven § 22.

Forhold til annet lovverk

Naturmangfoldloven:

Som en del av saksutredningen skal det gjøres en vurdering av om vedtaket er av slik karakter at det kan utgjøre risiko for skade på naturmangfoldet. Dette følger av naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7.

Fredningen medfører ingen endring i bruk av området og vil derfor ikke påvirke naturmangfoldet eller trua arter negativt. Det er vurdert at denne fredningen ikke vil ha negative virkninger for naturmangfoldet.

Plan- og bygningsloven:

I Kommuneplanens arealdel for Lyngen kommune - vedtatt i 2018 - er eiendommen avsatt til Spredt boligbebyggelse med Hensynssone Landbruk.

Praktisk informasjon

Kontaktinformasjon:

Det er Troms fylkeskommune som har ansvaret for forvaltningen av fredete byggverk og hageanlegg. Fylkeskommunen svarer også på spørsmål om fredningen og behandler søknader om dispensasjoner og tilskudd. Henvendelser kan rettes til postmottak@tromsfylke.no

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturminnene og det fredede området.

Økonomiske tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til merkostnader som følger av krav til antikvarisk utførelse ved sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av fredete kulturminner. Mer informasjon om tilskudd finnes på Riksantikvarens nettsider eller ved å kontakte Troms fylkeskommune.

Bakgrunnen for fredningssaken

Kulturminnemyndighetene har i lang tid vært i dialog med eier, som har gjort en stor innsats over mange år med å sette i stand, dokumentere og tilbakeføre bygningene på eiendommen. Da Riksantikvaren startet arbeidet med kartlegging av kvensk byggeskikk i Norge, ble det gjennomført befaringer etter kontakt med eiere. Representanter fra Riksantikvaren og fylkeskonservatoren var sammen på befaring i Nergaarden i juni 2017. I etterkant av befaringen ble det bestemt at Troms fylkeskommune skulle sette i gang fredningssak. Eier har hele tiden vært innstilt på fredning og ønsket den velkommen.

Sakshistorikk

Troms fylkeskommune har hatt kapasitetsutfordringer som dessverre har medført at utarbeidelsen av fredningsforslaget har tatt lang tid.

Melding om oppstart av fredningssak

Varsel om oppstart av fredning ble sendt ut 04.11.2020.

Høring

Troms fylkeskommune har utformet et fredningsforslag, som i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 sendes til offentlig ettersyn og høring til berørte parter. Samtidig blir det kunngjort i avisene Nordlys og Framtid i Nord og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget var lagt ut til offentlig ettersyn i Lyngen kommune, Troms fylkeskommune.

Etter høringen bearbeides fredningsforslaget på bakgrunn av innspill og legges fram til politisk behandling i Lyngen kommune jf. kulturminneloven § 22 nr. 3. Høringsuttalelsene og kommunens behandling vil bli vurdert og tatt inn i saken. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning. Fredningsvedtaket kan påklages.

Skriftlige innspill sendes til postmottak@tromsfylke.no innen 26.01.2026.

